

O DELU ARHIVOV IN ZBOROVANJIH ACTIVITIES OF ARCHIVES AND ASSEMBLIES

53. Zborovanje Hrvaškega arhivskega društva

Štrigova (Hrvaška), 26.–28. oktober 2022

Mednarodna izmenjava izkušenj in mnenj na področju arhivistike predstavlja močno »orodje«, ki poteka na letni ravni in v okviru Arhivskega društva Slovenije predstavlja eno izmed vidnejših področij delovanja. Izmenjava je namreč tista, ki pripomore k oblikovanju novih stališč, reševanju težav oziroma premagovanju izzivov, s katerimi se srečuje naša stroka.

Po zaključenem obisku na Madžarski konferenci arhivistov in zborovanju bosanskih arhivistov v Tuzli smo člani Arhivskega društva Slovenije obiskali še zborovanje hrvaških arhivistov v Štrigovi, in sicer na dveh lokacijah: v Kulturnem domu Štrigova in Hotelu Sveti Martin. Zborovanje je potekalo od 26. do 28. oktobra 2022, čeprav se je spoznavni večer začel že 25. oktobra zvečer. Bivali smo v Termah Sveti Martin, torej hotelu in apartmajih, hotela Sveti Martin. Lokacija Državnega arhiva za Medžimurje, ki je bil organizator letošnjega zborovanja hrvaških arhivistov, je precej odročna od večjih upravno-političnih središč Hrvaške. Kot so poudarili na zborovanju, gre za edini arhiv v Evropi, kot jim je znano, ki nima sedeža v upravno-političnem in gospodarskem središču pokrajine, kar bi v njihovem primeru bilo mesto Čakovec. Arhiv je na tej lokaciji začel samostojno delovati šele leta 2007 v prostorih nekdanje osnovne šole, medtem ko njegovi začetki segajo v leto 1961, ko so ustanovili Arhivski center za Medžimurje.

Naselje Štrigova je bilo skozi stoletja del Medžimurja, od leta 1929 jugoslovanske Dravske banovine oziroma do leta 1946 zgodovinske regije Štajerske. Tega leta je bila nekdanja občina Štrigova razdeljena na dva dela, med SR Slovenijo in SR Hrvaško. Naselja Banfi, Grabrovnik, Jalšovec, Leskovec, Prekopa, Robadje, Stanetinec, Sveti Urban in Štrigova so postali del Hrvaške, medtem ko so naselja Gibina, Globoka, Kopriva, Razkrižje, Šafarsko, Šprinc in Veščica postala del Slovenije. Gre za čudovito pokrajino s prijaznimi in gostoljubnimi ljudmi. Za tiste, ki živijo na Štajerskem v relativni bližini meje, še posebej z Ormoškega območja, prestop meje ne predstavlja bistvene spremembe, saj daje občutek, da smo še vedno v Sloveniji, in sicer glede na naravne in kulturno-arhitekturne posebnosti območja. Domačini Štrigovi pripisujejo konotacijo rimskega mesta Stridon, v katerem se je rodil cerkveni oče in učitelj sveti Hieronim. Gre za znano »panonsko domnevo«, ki ima med strokovnjaki malo zagovornikov. Prvi med zagovorniki so bili celjski grofje, ki so na svoje ozemlje povabili redovnike Pavlince. Slednji so bili še posebej vneti zagovorniki Hieronimovega panonskega porekla. Domnevno zato, ker je sveti Hieronim napisal življenjepis njihovega duhovnega očeta, svetega Pavla iz Teb. Zgodovinski viri pričajo, da je cerkev sv. Hieronima in samostan zgradil Friderik II. Celjski leta 1448. Cerkev je leta 1738 močno prizadel potres, zato so Pavlinci leta 1749 zgradili novo. Njihov predstavnik je leta 1757 izdal celo knjigo *»Rojstni kraj velikega cerkvenega učitelja svetega Hieronima«*, v kateri je skušal utrditi tezo, da Štrigova predstavlja rimski Stridon.

Ob začetku zborovanja so vse navzoče, ki smo se udeležili prvega dne, pozdravili predstavniki gostujočih organizacij, torej predsednica Hrvaškega arhivskega društva in ravnatelj Državnega arhiva v Medžimurju. Sledili so predstavnik županije, župan občine in tajnik Ministrstva za kulturo Republike Hrvaške. Dvorana je bila polna, in kot je bilo kasneje pojasnjeno, se je zborovanja udeležilo okrog 200 arhivskih delavcev iz vse države.

Zanimiv nagovor je predstavil predstavnik županije, ki je zavidljivo po-

*Odprtje razstave Vino na meji/Vino na granici v Kulturnem domu Štrigova
(Foto: Aleš Jambrek)*

znal ne samo zgodovino kraja in Medžimurja ter večjih zgodovinskih mejnikov na tem območju, temveč tudi problematiko arhivske srenje na Hrvaškem. Predstavnik Ministrstva za kulturo Republike Hrvaške je predstavil zanimiv uvid v problematiko arhivske stroke in obelodanil, da bodo prostorske in tehnične težave državnih arhivov do leta 2035 stvar preteklosti. Glede na vsote, ki jih sosedje, po besedah tajnika, nameravajo nameniti razvoju arhivov, bi se lahko celo strinjali, da jim bo uspelo.

Letos so se kolegi iz Hrvaškega arhivskega društva posvetili temi, s katero se slovenski arhivi ukvarjamo že precej časa in kot kaže, se bomo v naslednjem desetletju še bolj poglobljeno – digitalizaciji.

Prvi del plenarnega zasedanja se je nanašal na vprašanje: »Kaj je danes digitalizacija za arhivsko službo?« To vprašanje je skušalo pojasniti pet referatov, ki so se nanašali na izpostavljeno tematiko. Menim, da sta najbolj reprezentativna referata predstavila Jozo Ivanović in Hrvoje Stančić. Ivanović iz Hrvaškega državnega arhiva je na izpostavljeno tematiko pripravil zanimiv prispevek o »Evoluciji arhivskih popisov glede na spletno dostopnost gradiva«, pri čemer je predstavil tako začetne arhivske popise, ki so bili objavljeni na spletu, kot tudi trenutno delo, težave, napake in podobno. Stančić s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu je prav tako predstavil zanimiv referat o vlogi umetne inteligence v arhivskem procesu, pri čemer skozi njegovo predstavitev ugotovimo, da je umetna inteligenca pri našem delu dejansko prisotna že ves čas v obliki programov, aplikacij in spremljajoče tehnologije, ki spremljajo naše delo. Po odmoru je sledil drugi sklop predavanj, ki so skušala pojasniti cilj in namen digitalizacije v arhivskih/kulturnih ustanovah in pri ustvarjalcih, pri čemer so bili predstavljeni štirje referati. V okviru prvega referata, ki sta ga pripravila Silvija Budak in Dino Igrec iz Hrvaškega državnega arhiva z naslovom: »Priprava metapodatkov v Excel tabeli«, sta bila prikazana način in oblika popisovanja, kot ga uvajajo/uporabljajo pri sosedih. Osebno menim, da mi je ljubši naš scopeArchiv in da se je naša stroka v preteklosti, kar se popisovanja tiče, glede na primerjavo v okviru omenjenega referata odločila pravilno. Zanimiv prispevek glede uporabe spremne analize na področju digitalizacije arhivskega gradiva z vključenim procesom za optično prepoznavanje znakov je pripravil tudi Željko Trbušić s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu, pri čemer je na znanstven način utemeljeval, da odklon od kakovosti digitalizata neposredno vpliva na zmanjšano/povečano kakovost optičnega branja/prepo-

*Predavanja v konferenčni dvorani hotela Sveti Martin
(Foto: Aleš Jambrek)*

znavanja znakov. Vsekakor je bila zanimivo predstavljena tudi izkušnja Sonje Galina iz Državnega arhiva v Zagrebu, ki je predstavila primer sodelovanja na projektu »Enrich Europeana«, njihove izkušnje, izzive in podobno. Po kosilu je sledil tretji segment predavanj z nazivom Izbor gradiva za digitizacijo pri čemer so kolegi s petimi referati predstavili dosedanje delo na področju digitizacije, svoje izkušnje in težave ter predvsem zagovarjali, zakaj so se v določenem primeru odločili, da bodo izvedli digitizacijo arhivskega gradiva. Po kratkem odmoru je sledil odhod iz kulturnega doma proti hotelu, kjer smo si lahko ogledali projekcijo digitiziranega filma »Štefica Cvek u raljama života«,¹ ki ga je režiral Rajko Grlić leta 1984, se prijavili v sobe in pripravili na večerni dogodek. Ob 19.30 je bila namreč v Kulturnem domu Štrigova predstavljena razstava *Vino na granici/Vino na meji* v sodelovanju med slovenskimi in hrvaškimi arhivi: Državnega arhiva za Medžimurje, Zgodovinskega arhiva na Ptuju, Zgodovinskega arhiva Celje, Pokrajinskega arhiva Maribor, Državnega arhiva Varaždin in Državnega arhiva Zagreb. Razstava je potekala v sproščenem vzdušju ob kulinarčnih dobrotah, dobri kapljici, tradicionalni glasbi, dobri družbi in je bila zelo obiskana, saj je dvorana »pokala po šivih«. Ob 22.00 so nas v treh polnih avtobusih odpeljali nazaj v hotel.

Naslednji dan je bil namenjen izletu, ki se ga je moja skupina udeležila v popoldanskem času. Ob čudovitem sončnem dnevu smo si ogledali cerkev sv. Hieronima, ki je bila delno že restavrirana – zunanost in notranjost s freskami, medtem ko dela na glavnem oltarju še potekajo. Prav tako je cerkev utrpela določeno škodo v času zadnjih potresov na Hrvaškem leta 2020. Potresni sunki so namreč povzročili nove razpoke na stavbi, medtem ko je bil poškodovan kip Marije, ki se je odlomil s podstavka in »zgrmel« na tla.

¹ Štefica Cvek v čeljusti življenja.

Po ogledu cerkve so nas odpeljali na razgledni stolp na Madžerkinem bregu, od koder se v daljavi vije pogled na Slovenijo, Madžarsko in seveda notranjost Hrvaške. Obiskovalca čudovita narava res ne more pustiti ravnodušnega ob pogledu na oktobrsko »prelivanje« jesenskih barv na drevju in predvsem v vinogradih. Pogled naokrog seže na umetno izdelane terase, na katerih se »bohotijo« trte, ki so zlite s kulturno krajino ter »zaokrožene« z majhnimi vinotoči in s posamičnimi hišami. Ob lepem vremenu je pogled segal vse do Ljutomera in še dlje do razglednega stolpa Vinarium v Lendavi, ki je bil lepo viden.

Sledil je obisk okoliške vinske posesti Cmrečnjak, ki se razteza na tridesetih hektarjih in letno pridela med 200.000 do 230.000 litrov vina, ki ga delno izvozijo, a ga večinoma konzumirajo na Hrvaškem. Steklениčijo osemnajst vrst vina, od katerih posebej izstopajo zeleni silvanec, rumeni muškati, graševina in sauvignon. Po pokušini vina in njihovega kozjega sira smo se odpravili ne pozno kosilo v lokalno restavracijo, kjer so nam postregli še z domačo kulinariko. Sledil je odhod v hotel, kjer smo se pripravili na svečano večerjo z začetkom ob 20.30.

Predavanja so potekala v Hotelu Sveti Martin na Muri, in sicer v dvorani, kjer je predhodni večer potekala svečana večerja. Četrto zasedanja je bilo sestavljeno iz šestih referatov na temo »*Zbiranje, objava in uporaba digitalnega gradiva*«. Kolega Danijel Jelaš s Filozofske fakultete Univerze Osijek in Petra Plantosar s Katoliške fakultete v Džakovem sta predstavila raziskavo o položaju in izkušnjah zgodovinskih učiteljev, povezano z uporabo zgodovinskih virov pri poučevanju zgodovine. V referatu sta poudarila in utemeljila splošno domnevo s pomočjo anketne raziskave, da se uporaba digitiziranih arhivskih virov in na splošno spleta povečuje pri pripravi učne snovi učiteljev zgodovine. Njuno delo sta z lastno raziskavo nadgradila Marko Kolić in Željko Trbušić s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu s prispevkom: »*Analiza navad študentov zgodovine ob priliki uporabe arhivskega gradiva in arhivskih pomagal na spletu*«. V njej sta na temelju opravljene raziskave dokazovala, da se tudi v tem segmentu zanimanje za študij arhivskega gradiva prek spleta povečuje, kar ponovno postavlja digitizacijo arhivskega gradiva v ospredje. Naslednji referati so se navezovali na opravljeno prakso digitiziranega arhivskega gradiva in ponudnike digitizacije na trgu. Po kratkem odmoru je sledilo še peto plenarno zasedanje, pri čemer je bilo ponovno predstavljenih pet referatov na temo »*Prikazi dosedanjih izkušenj*«, pri čemer so kolegi predstavili vse izzive in težave, s katerimi so se srečevali pri digitizaciji arhivskega gradiva, in pomanjkljivostih že opravljenе digitizacije v preteklosti. Po predavanjih so sledila poročila o delu sekcij, nakar se je dogodek formalno zaključil ob 13.30.

Udeležba na takšnem srečanju je vsekakor dobrodošla izkušnja za vsakega arhivskega delavca, saj nudi izvrsten vpogled v delo, izzive in rešitve, s katerimi se srečujejo naši kolegi v tujini. Prav tako dogodek nudi zabavno plat v obliki ogledov kulturnih in naravnih znamenitosti okoliša, gastronomskih užitkov in strokovne družbene interakcije. V takšnem sproščenem ozračju se namreč najlažje razvijajo ideje, rešitve in dolgoročne usmeritve za naprej. Izmenjava mnenj, izkušenj in pogledov predstavlja močno »orodje« za razvoj in napredek naše stroke. Težave na področju digitalizacije, s katerimi se spoprijemajo kolegi na Hrvaškem, so prisotne tudi pri nas. Rešujemo jih tako kolektivno v okviru vseh slovenskih arhivov kot tudi posamično na ravni posamičnega zavoda. »Digitalni svet« je naša realnost, ki mu moramo slediti. Potreb oziroma zahtev po digitiziranem arhivskem gradivu in objavah slednjega na spletu bo vedno več – ne manj in to je treba sprejeti kot dejstvo.

Aleš Jambreč